

Pěstovat v dětech stud (II): dětství a dospívání

Dospívání je důležitým obdobím v životě každého člověka: potřebuje cítit svobodu a současně vazbu na druhé. Výchova v tomto období je odlišná.

21.11.2017

Období zhruba mezi sedmým a dvanáctým rokem – kdy se začínají objevovat některé charakteristické znaky dospívání – je pro rodiče a děti

tím nejkrásnějším vývojovým obdobím, zvláště, byla-li dosavadní výchova správná. Syn či dcera jsou již schopni řešit své záležitosti samostatně, ale v mnohém nadále spoléhají na rodiče a zpravidla se jim se vším svěřují. Mají opravdovou touhu po vědomostech, po objevování neznámého. Mluví-li se s nimi správným způsobem, velmi dobře chápou, co se jim chce říct.

Zdánlivý klid by však neměl být záminkou k zanedbávání výchovy v domnění, že se vše daří samo od sebe. Toto období má naopak sloužit k tomu, aby si děti zafixovaly myšlenky a kritéria, která budou v budoucnu utvářet jejich život. Lze říci, že je to chvíle, kdy je jim třeba všechno vysvětlit a připravit je na to, co je v budoucnu čeká.

Něžná léta

Nastala doba, kdy je dětem třeba vysvětlit nejen to, v čem spočívá stud,

ale i jaký je jeho smysl. Děti se např. naučí, že oblečení zakrývá tělo, ale mimo to také obléká osobu; že ukazuje, jakým způsobem se chceme dát poznat, že symbolizuje úctu, kterou druhým prokazujeme a od nich vyžadujeme.

Děti se také mají naučit zacházet se svou intimitou tak, aby ji odhalovaly vhodnou měrou a vhodným lidem. Opatrnost – jedná se zde o ctnost – si člověk osvojuje správným jednáním, zkušeností a dobrou radou, přičemž rodiče k tomu mají mnohé co říct. Děti od nich očekávají vztah založený na důvěře, zájem a vedení, které jim pomůže cítit v tomto počínajícím rozvoji větší jistotu. Pochvalou a napomínáním se učí, čemu, komu a proč mají důvěřovat.

Hrozbou v tomto období může být nerozlišující a někdy nemístná zvědavost a chuť zakoušet něco nového – i na svém vlastním těle,

pramenící z touhy po poznání. Proto je důležité, aby rodiče odpovídali na všechny otázky, které jim mohou být kladeny, nevyhýbali se jim, neodkládali je na neurčito a odpovídali na ně s ohledem na vnímavost dětí. Toto období je např. dobrou příležitostí pro správně chápanou výchovu citů. ***Nelžete jim: já jsem zabil všechny čápy. Řekněte jim, že Bůh vás použil k tomu, aby mohly přijít na svět, že jsou plodem vaší lásky, vaší odevzdanosti, vašich obětí... Musíte se proto stát přáteli vašich dětí, pomoci jim, aby o sobě bez ostychu hovořily.***^[1] V souvislosti s tím jim předáváme vědomí hodnoty lidského těla a s tím spojené nutnosti zacházet s ním s úctou a ne jako s předmětem ať už požitku, zvědavosti nebo hry.

Rovněž je dobré předejít událostem a objasnit dětem tělesné a psychologické změny, kterými budou

v dospívání procházet, aby byly schopné přirozeně je přijmout, až nastanou. ***Je třeba zabránit, aby tato věc – která je sama o sobě vznešená a svatá – nedostala přídech špatnosti, aby se něco nedozvěděly ve zkreslené podobě od kamaráda či kamarádky.***^[2] I v tom má převládat pozitivní přístup. Aniž by se opomíjela zmínka o nástrahách permissivního prostředí – kterých si ostatně děti většinou všímají již v raném věku –, by tato otázka měla být brána jako příležitost k rozvoji jejich duše a těla, budou-li schopné reagovat pozitivně na negativní podněty. Stud se pro ně stane – už je – efektivní obranou a pomocí při uchovávání čistoty srdce.

Náročná léta

Léta počínajícího dospívání a dospívání samotného jsou v dané otázce, jež nás zajímá, pro rodiče nejnáročnější. Předně proto, že děti

začínají žárlivěji střežit své soukromí. Občas se také chovají rebelsky a vypadá to, jakoby jediným důvodem jejich chování byl vzdor. To může rodiče poněkud zaskočit; oprávněně začnou tušit, že děti část svého soukromí už nesdílí s nimi, ale s kamarády. Zneklidňující mohou být i změny nálady: děti mají chvíle, kdy nikomu nedovolí vstoupit do svého světa, a pak náhle vyžadují nepřiměřenou pozornost. Je důležité umět tyto druhé okamžiky rozpoznávat a snažit se dětem co nejlépe naslouchat, protože není jisté, kdy se k tomu opět naskytne nová příležitost.

Touha dětí po nezávislosti a soukromí je důležitá, je to nová příležitost k podpoře růstu jejich osobnosti. Dospívající děti mají obzvláštní potřebu vytvářet soukromý prostor, ale musí se ho naučit vyznačovat a chránit. Pomoc, kterou jim zde rodiče mohou

poskytnout, spočívá ve značné míře v tom, nakolik si dokážou získat jejich důvěru a jsou trpěliví. Mají být ochotni zajímat se o jejich záležitosti a umět využívat těch chvil – které se vždy naskytnou –, kdy je děti vyhledají nebo kdy si okolnosti vyžadají rozhovor.

Důvěru je třeba si získat, ne ji vnucovat. A už vůbec ji nelze nahrazovat sledováním dětí, čtením jejich diářů nebo deníků, odposloucháváním jejich rozhovorů s kamarády nebo navazováním s nimi kontaktu na sociálních sítích pod falešnou identitou. Třebaže si někteří rodiče myslí, že to dělají pro jejich dobro, je takovéto vměšování se do soukromí dětí tím nejjistějším způsobem, jak zničit oboustrannou důvěru, nehledě na to, že za normálních okolností je to z objektivního hlediska nespravedlivé.

Výše uvedené znaky působí, že se dospívající děti celkově zabývají hodně samy sebou, zejména tím, jak vypadají. Z toho vyplývá, že v nich má být podporován především stud ve vztahu k vlastní osobě. Týká se to jak děvčat, tak chlapců, i když každého z nich jinak. Dívky se srovnávají s líbivými vzory a chtějí být přitažlivé pro opačné pohlaví. U chlapců převládá touha vypadat před ostatními dospěle a být při penězích, a ani u nich nechybí touha po obdivu dívek. Velká část tohoto mladistvého narcisismu se odehrává beze svědků, ale při pozornějším pohledu u nich snadno vyzorujeme některé příznaky. Například nikdy neodolají pohledu na svůj odraz, kdekoliv ho vidí, třeba i na ulici; u dívek je to také posedlost otázkou, jak jim to sluší.

Domnívat se, že „to patří k věku“ a že to přejde, znamená dívat se na celou věc nesprávně. Evidentně to k věku

patří, ale právě proto je zde potřebná výchova. Dospívání je věk, ve kterém se probouzí velké ideály, a ty mají být podporovány. Děti poměrně snadno pochopí, že zaobírání se sama sebou jim brání vidět potřeby druhých. A na základě toho si mohou všimnout, že podmínkou pro získání velkorysého srdce, po němž touží, je stud ve vztahu k vlastní osobě – nepřeháněná péče o tělo, ovládání škodlivé zvědavosti atd.

Stud a móda

Dospívání také nabízí nové příležitosti k výchově ve všem, co se týká způsobu prožívání studu ve vztahu k ostatním, především v jednání, mluvení a oblékání. Okolní prostředí působením různých faktorů a v závislosti na místě způsobem více či méně agresivním obvykle přispívá k přílišné uvolněnosti mravů. Je však třeba vzít v úvahu, že ve většině případů

neodpovídá určité chování dítěte tomu, co samo ve skutečnosti chce. Jakkoli se totiž dospívající děti dožadují nezávislosti, mají silnou potřebu držet se skupiny. Odlišovat se od svých kamarádek nebo kamarádů jim je nepříjemné. Nejsou tedy vzácností chlapci, kterým nijak zvlášť nesejde styl „ledabylé elegance“, ani dívky, které se cítí nepříjemně ve vyzývavém oblečení, ale z obavy, že je ostatní nepřijmou, se snaží vypadat jako ostatní.

Řešením není izolovat děti od skupiny: potřebují své kamarády proto, aby mohly dozrát. Spíše je třeba naučit je jít proti proudu; a vědět, jak na to. Jestliže se děti brání tím, že všichni jejich kamarádi „to tak nosí“, měli by jim rodiče nejprve vysvětlit, proč je důležité vážit si vlastní osoby, a pomoci jim najít si lepší kamarády. A pak by se měli snažit s rodiči těchto kamarádů

seznámit, aby v tomto i v jiných aspektech byli zajedno.

Rozhodně nelze ustupovat. Jakýkoliv způsob oblékání, který je v rozporu se studem nebo s minimálními požadavky dobrého vkusu, do rodiny nepatří. Rodiče by na to měli děti včas upozornit, a pokud k něčemu takovému dojde, v klidu, ale jasně si s nimi promluvit a vysvětlit jim důvod svého stanoviska. Pokud v dětství toto téma vysvětloval synovi spíše otec a dceři matka, pak nyní bývá lepší, když se role prohodí.

Dospívající dceři, která nechápe, proč nemůže nosit vyzývavé oblečení, může otec vysvětlit, že tímto způsobem sice přitáhne pohled chlapců, nikoliv však jejich obdiv.

Podobně jako v jiných věcech mohou otec i matka svým dětem rozumným způsobem říct o tom, jak se oni sami učili, když dospívali, a co doopravdy hledali v člověku, o němž se

domnívali, že by s ním mohli sdílet svůj život. Tyto rozhovory se na první pohled mohou mít účinkem, ale v dlouhodobém horizontu přinesou plody, a děti za ně budou nakonec vděčné.

Při vychovávání studu by se měla činnost rodičů vztahovat pokud možno i na prostředí, ve kterém se jejich děti pohybují. Prvním projevem je výběr místa dovolené. V mnoha zemích nejsou letní pláže zrovna nejvhodnější; i přes snahu vyhnout se nepřiliš vhodným místům, bývá celkové prostředí velmi uvolněné a nedbá na slušnost. Podobně by bylo nerozumné předem se dobře neinformovat o tom, jakým způsobem se organizátoři starají o úroveň rekreační činnosti nebo tábora, kam chceme dítě přihlásit.

Druhá oblast, na kterou je třeba myslet, je místo, kam se chodí děti bavit, zejména proto, že v dospívání

je tlak skupiny silnější. Je důležité, aby rodiče věděli, kam mladí lidé chodí, a spolu s ostatními rodiči se jim snažili nabízet alternativní možnosti. Třetí oblast mají více po ruce: je to pokoj dětí. Je normální, že si tam děti chtějí udělat výzdobu podle svého, ale tato nezávislost má mít své hranice, určované především slušností vystavovaných věcí.

Je pochopitelné, že rodiče u dětí někdy narazí na odpor, protože dospívající mají přirozený sklon dokazovat, že jsou nezávislí na rodičích a dospělých všeobecně, a nemají moc zkušeností. Mnohdy je neposlušnost – není ani možné ani žádoucí mít vše pod kontrolou – lekcí a ponaučením, kterého je třeba umět využít. Nastane-li nějaký problém, netřeba ztrácet klid. Vždyť i rodiče sami se takto učili, když byli ve věku svých dětí. Výchova vždy vyžaduje notnou dávku trpělivosti – zvláště pak v oblasti, jako tato, kdy se

předávaná kritéria mohou mladým lidem zdát v první chvíli přehnaná. Nepřestanou-li však rodiče s láskou, humorem a klidem na těchto kritériích trvat v přesvědčení, že se vyplatí tímto způsobem vychovávat, přijde doba, kdy jim děti budou lépe rozumět a přijmou je.

J. De la Vega

[1] Svatý Josemaría, Kázání, zaznamenané Carlosem Soriou v „Maestro de buen humor“, ed. Rialp, Madrid, s. 99.

[2] Rozhovory, č. 100.

pdf | dokument generován automaticky
z <https://opusdei.org/cs-cz/article/>

pestovat-v-detech-stud-ii-detstvi-a-
dospivani/ (19.01.2026)